

Levendige werkconferentie transitie jeugdzorg

Zo'n honderd deelnemers bezochten woensdag 9 mei de werkconferentie over de komende decentralisatie van de zorg voor jeugd naar de gemeenten. De bijeenkomst was gezamenlijk georganiseerd door de Groninger Academische Werkplaats C4Youth en ZonMw. Het werd een levendige middag met interessante inzichten uit diverse invalshoeken en – ook niet onbelangrijk – volop gelegenheid om te netwerken.

De belangrijkste conclusie kwam al meteen boven tafel in de eerste presentatie, van Marjolein Knaap van het Nederlands Jeugdinstituut. Haar stelling: de jeugdzorg staat niet alleen voor een transitie maar voor een complete transformatie. Een inhoudelijke vernieuwingsslag is noodzakelijk, anders zal de decentralisatie van rijk en provincie naar gemeenten niets verbeteren voor kinderen en ouders en al evenmin een bezuiniging opleveren.

De stelling van Knaap werd door de andere sprekers – wetenschappers, vertegenwoordigers van de praktijk en beleidsmakers – in verschillende toonaarden onderschreven. Tegelijkertijd bleek dat het nog stevig zoeken is naar het 'hoe', 'wie' en 'wat' van die transformatie. De instellingen wensen ruimte om er zelf goed uit te komen – maar snijden liever niet te veel in eigen vlees. De gemeenten, de toekomstige opdrachtgevers, bieden die ruimte en het bijbehorende vertrouwen graag, maar willen wel kunnen sturen op effectiviteit en resultaat. Kortom: de jeugdzorg staat op de drempel van een spannende toekomst.

Marjolein Knaap, hoofd afdeling Jeugdzorg en Opvoedhulp van het NJI

Transformatie: naar een sterke, samenhangende zorgstructuur

Bezuinigen lijkt een belangrijk doel van deze transitie. Maar kan decentralisatie het toenemende beroep op de jeugdzorg keren? Dan moet er veel gebeuren. Er is een transformatie nodig, een inhoudelijke kwaliteitsslag op alle fronten.

Hoe moet de zorg voor jeugd er na die transformatie uitzien? Er is een sterke pedagogische basis en eerste lijn die de gewone opvoeding in gezin, school en opvang ondersteunt. Er is ook een sterke tweede lijn, die effectieve programma's aanbiedt, zo veel mogelijk in de eigen omgeving. Jeugdzorg en (passend) onderwijs zijn verbonden; zij dienen immers hetzelfde doel. Alle partijen werken samen in een duidelijke zorgstructuur die van licht naar zwaar loopt en zijn basis heeft in het gezin, de klas, de buurt. De hulpverlening – maximaal twee of drie hulpverleners met overzichtelijke plannen – moet aanschuiven bij het gezin.

Erik Knorth, hoogleraar orthopedagogiek aan de RUG en leider van C4Youth

Kunnen we naar minder gespecialiseerde zorg?

Is het beroep op de gespecialiseerde zorg voor jeugd in Nederland inderdaad te groot? Kan het percentage kinderen dat gespecialiseerde zorg krijgt verminderen? Wordt er te veel doorverwezen? Onderzoek naar een aantal specifieke programma's laat zien dat 10 tot 20 procent van de deelnemers daar niet lijkt thuis te horen. Een tweede voorbeeld: het aantal uithuisplaatsingen is in Nederland relatief sterk gestegen ten opzichte van andere Europese landen. Maar: de preventieve en ambulante zorg sorteert slechts beperkt en kortdurende effect, laat ander onderzoek zien. Aan de 'voorkant' kan niet alles worden opgelost. Goede en voldoende tweedelijnszorg is en blijft dus nodig.

Besluitvorming over de vraag wie welke zorg krijgt, moet professioneel, *evidence based* en in dialoog plaatsvinden. De uitdaging is om zowel de kwaliteit van de zorg voor jeugd als de kwaliteit van de besluitvorming te optimaliseren.

9 mei 2012

Programma Academische Werkplaatsen Jeugd

Het doel van het programma Academische Werkplaatsen Jeugd is het structureel versterken van praktijkgerichte onderzoeksactiviteiten in de jeugdsector. In een academische werkplaats wordt kennis uitgewisseld tussen praktijk, onderzoek, beleid en opleidingen. ZonMw financiert negen verschillende academische werkplaatsen die zich inzetten om kennis voor de jeugdsector te ontwikkelen.

Kijk voor de laatste ontwikkelingen op www.zonmw.nl/jeugd en meld u gelijk aan voor onze digitale nieuwsbrief.

ZonMw stimuleert
gezondheidsonderzoek en
zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
Fax 070 349 51 00
info@zonmw.nl
www.zonmw.nl/jeugd

Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdplichtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Wybe Cnossen, directeur-bestuurder van de Groningse jeugdzorginstelling Elker

Samenwerken is ingewikkeld – maar het kan en moet

Samenwerken op lokaal of regionaal niveau werpt vruchten af. Dat is in de regio Groningen de afgelopen tijd gebleken in gezamenlijke sessies van bestuurders van diverse instellingen onder de noemer 'De Leerfabriek.' Die sessies hadden als doel om tot een gedeelde visie op en een gedeelde aanpak van de zorg voor jeugd te komen en dat lukte ook. Echter: de bestuurders van verschillende instellingen kunnen het dan wel eens zijn, maar de werkelijkheid is weerbarstig. In de praktijk belemmeren de financieringsstromen uiteindelijk het doorvoeren van structurele veranderingen in de eigen bedrijfsvoering. Daar gaat binnenkort in De Leerfabriek 2.0 aan gewerkt worden: medewerkers krijgen in een aantal gemeenten de ruimte om buiten de vaste kaders om te zoeken naar optimale samenwerking rond een cliënt. De basis: teams van hulpverleners die elkaar kennen, met de CJG's als 'oefengebied'.

Elly Pastoor, wethouder gemeente Groningen

Gemeente wil sturen op resultaat

De samenwerking die nu opgebouwd wordt is zeer positief en de gemeenten zullen de instellingen graag het gevraagde vertrouwen geven. Maar zijn de instellingen niet te veel met de organisatiekant bezig? Het gaat uiteindelijk om meetbare kwaliteit en meetbaar resultaat voor de cliënt. Waar begint en eindigt de autonomie van de instellingen? Wat er aankomt is een maatschappelijke omwenteling – en die moet van onderaf gestalte krijgen.

Trees Pels, onderzoeker bij het Verweij-Jonker Instituut en bijzonder hoogleraar Opvoeden in de Multi-etnische Stad aan de VU

Het aanbod kan beter – vooral 'diversiteitsgevoeliger'

Er gaapt een kloof tussen de vraag en het bestaande aanbod. Het aanbod heeft onvoldoende kwaliteit en effectiviteit. Die kloof heeft alles te maken met het feit dat het aanbod te veel *mainstream* van aard is en niet aansluit bij de cultuur van de doelgroepen. Etnische minderheden zijn ondervertegenwoordigd in de lichte zorg en oververtegenwoordigd in de zwaardere zorg en in het justitiële circuit. Oorzaken: het aanbod is eenrichtingsverkeer, de uitwisseling tussen ouders en andere informele opvoedhulp wordt genegeerd als invalshoek, de realiteit van de cliënten is ondergeschikt aan de professionele logica van de hulpverleners en de ouders worden gezien als instrumenten voor integratie. Het gaat overigens bij deze kloof niet alleen om etnische groepen, ook bijvoorbeeld om laagopgeleide autochtonen. Er moet in de zorg voor jeugd in het algemeen 'diversiteitsgevoeliger' worden gewerkt.

Martin Sitalsing, directeur Bureau Jeugdzorg Groningen

Niet weglopen voor moeilijke onderwerpen

Natuurlijk is iedereen het erover eens dat er moet worden ingezet op het voorkomen van problemen door te investeren in 'de voorkant'. Wie is er tegen vrede?! Maar er moet ook gepraat worden over de kant die Sitalsing vanuit zijn politieachtergrond heel goed kent: moeilijke onderwerpen die haast wel taboe lijken in de wereld van de zorg voor jeugd. Kindermishandeling is zo'n heet hangijzer waar te weinig aandacht voor is. Elke week sterft er in Nederland een kind als gevolg van mishandeling – toch wordt er weinig gemeld bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Een tweede taboe: dwang en drang. Gedwongen hulpverlening raakt aan menselijke grondrechten; het moet dus uiterst zorgvuldig gebeuren. Maar deze middelen horen ook bij het repertoire van de zorg voor jeugd – het zijn zelfs heel effectieve middelen en daar moet de jeugdzorg niet voor weglopen. Er moet een vloeiende lijn zijn van vrijwillige naar gedwongen hulpverlening.

Praktijk, onderzoek en beleid in gesprek over transitie jeugdzorg

Meer vragen dan antwoorden

Lucienne van Eijk, algemeen coördinator van C4Youth, kijkt tevreden terug op de werkconferentie. “Het was een mooie combinatie van wetenschap, beleid, opleiding en praktijk. Het bijeenbrengen van die invalshoeken is natuurlijk ook juist wat we beogen als Academische Werkplaats. We zijn heel blij dat er zoveel mensen aanwezig waren, hier uit de regio en ook vanuit de andere Academische Werkplaatsen.”

Transitie is niet voor niets een thema dat de gemoederen in beweging brengt. “Iedereen was het eens met de conclusie dat het niet alleen gaat om de transitie, maar om een transformatie van de zorg voor jeugd. Tel daar een forse bezuiniging bij op, dan kun je wel nagaan dat het heel ingewikkeld ligt.” De werkconferentie wierp verder vooral veel vragen op, waar de verschillende partijen de komende tijd antwoorden op moeten zien te vinden.

Gemeente wordt opdrachtgever

Mooi was dat er ook wethouders van verschillende gemeenten aanwezig waren op de werkconferentie. De gemeenten zijn straks verantwoordelijk voor het hele pakket van de zorg voor jeugd en worden daarmee de opdrachtgevers – ook voor tweedelijns zorg als bijvoorbeeld de jeugd-ggz. Van Eijk: “Hoe gaat dat dan precies? Gemeenten zullen deze nieuwe taken in samenwerking met elkaar moeten oppakken, maar hiervoor is nog geen duidelijke infrastructuur aanwezig. Bovendien krijgen gemeenten ook te maken met nog twee andere gevoelige dossiers, de extramuralisatie van de AWBZ naar de Wmo en de Wet werken naar vermogen, die beide deels samenhangen met de zorg voor jeugd. Zeker de kleinere gemeenten moeten eigenlijk intensief gaan samenwerken om dit in goede banen te leiden.”

Zorg dichtbij

Hoewel de overgang van de zorg voor jeugd naar de gemeenten dus een ingewikkeld proces wordt, is Van Eijk ervan overtuigd dat het in het belang van de jongere en diens ouders is om de zorg dichtbij te organiseren – vanuit een Centrum voor Jeugd en Gezin, gevestigd in een buurt of dorp. “Maar moet dat ook gelden voor de gespecialiseerde zorg en de jeugd-ggz?” Een andere kwestie is wie dan de inschatting maakt welke zorg er in een bepaald geval nodig is. “Dat moeten goed opgeleide generalisten zijn. Maar zijn die er wel?”

Concurreren

De aanbieders van zorg voor jeugd zullen zich scherper moeten profileren en de gemeenten overtuigen van hun effectiviteit en kwaliteit. “Maar de criteria zijn nog niet duidelijk, dus dat geeft spanning,” stelt Van Eijk. Hoewel de instellingen in een regio zich onderscheiden doordat ze specifieke vormen van zorg aanbieden, overlapt hun aanbod ook voor een deel. Er moet bovendien flink bezuinigd worden: ze gaan dus met elkaar concurreren. “In de presentaties kwam naar voren dat het beleid al jaren inzet op het versterken van preventieve en ambulante zorg, terwijl uit onderzoek blijkt dat in heel Europa het aantal uithuisplaatsingen alleen maar blijft groeien. Hoe reëel is het dan om te denken dat het anders kan? Misschien is het wel een illusie om te denken dat deze transitie bezuinigingen oplevert.”